

Datum van
inontvangstneming

:

18/03/2014

Zaak C-67/14

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

10 februari 2014

Verwijzende rechter:

Bundessozialgericht (Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

12 december 2013

Verzoekende partijen:

Nazifa Alimanovic

Sonita Alimanovic

Valentina Alimanovic

Valentino Alimanovic

Verwerende partij:

Jobcenter Berlin Neukölln

Voorwerp van de procedure in het hoofdgeding

Sozialgesetzbuch – Basisuitkering voor werkzoekenden – Clausule tot uitsluiting van buitenlanders die slechts een verblijfsrecht hebben om werk te zoeken, en van hun gezinsleden – Toepasselijkheid van artikel 4 van verordening nr. 883/2004 op dergelijke uitkeringen – Schending van het in dat artikel vastgestelde beginsel van gelijke behandeling door de uitsluitingsclausule – Rechtmatigheid van beperkingen van het beginsel van gelijke behandeling op grond van artikel 24, lid 2, van richtlijn 2004/38 – Verenigbaarheid van de uitsluitingsclausule met artikel 45, lid 2, VWEU juncto artikel 18 VWEU

Voorwerp en rechtsgrondslag van het prejudiciële verzoek

Uitlegging van het Unierecht, artikel 267 VWEU

Prejudiciële vragen

- 1) Is het in artikel 4 van verordening nr. 883/2004 neergelegde beginsel van gelijke behandeling – met uitzondering van de uitsluiting van de export van uitkeringen overeenkomstig artikel 70, lid 4, van verordening nr. 883/2004 – ook van toepassing op bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties als bedoeld in artikel 70, leden 1 en 2, van verordening nr. 883/2004?
- 2) Ingeval de eerste vraag bevestigend wordt beantwoord, kan dan – en zo ja in welke mate – het in artikel 4 van verordening nr. 883/2004 neergelegde beginsel van gelijke behandeling worden beperkt door nationale wettelijke bepalingen tot omzetting van artikel 24, lid 2, van richtlijn 2004/38, volgens welke de toegang tot dergelijke prestaties zonder uitzondering is uitgesloten wanneer een Unieburger in een andere lidstaat slechts een verblijfsrecht als werkzoekende geniet?
- 3) Verzet artikel 45, lid 2, VWEU, juncto artikel 18 VWEU, zich tegen een nationale bepaling volgens welke Unieburgers die zich als werkzoekenden op de uitoefening van hun recht van vrij verkeer kunnen beroepen, een sociale uitkering ter waarborging van de bestaanszekerheid, die tevens de toegang tot de arbeidsmarkt vergemakkelijkt, zonder uitzondering wordt ontzegd zolang zij het verblijfsrecht uitsluitend genieten om werk te zoeken en ongeacht het bestaan van een band met de gastlidstaat?

Aangevoerde bepalingen van internationaal recht

Europees Verdrag betreffende sociale en medische bijstand (EVSMB) van 11 december 1953, inzonderheid artikel 1

Aangevoerde bepalingen van Unierecht

Verdrag betreffende de werking van de Europese Unie (VWEU), inzonderheid de artikelen 18 en 45

Verordening (EG) nr. 883/2004 van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende de coördinatie van de socialezekerheidsstelsels, inzonderheid de artikelen 1, 3, 4 en 70

Verordening (EEG) nr. 1408/71 van de Raad van 14 juni 1971 betreffende de toepassing van de socialezekerheidsregelingen op werknemers en zelfstandigen,

alsmede op hun gezinsleden, die zich binnen de Gemeenschap verplaatsen, inzonderheid de artikelen 1 en 4

Richtlijn 2004/38/EG van het Europees Parlement en de Raad van 29 april 2004 betreffende het recht van vrij verkeer en verblijf op het grondgebied van de lidstaten voor de burgers van de Unie en hun familieleden, tot wijziging van verordening (EEG) nr. 1612/68 en tot intrekking van richtlijnen 64/221/EEG, 68/360/EEG, 72/194/EEG, 73/148/EEG, 75/34/EEG, 75/35/EEG, 90/364/EEG, 90/365/EEG en 93/96/EEG, inzonderheid de artikelen 14 en 24

Aangevoerde bepalingen van nationaal recht

Sozialgesetzbuch – Grundsicherung für Arbeitsuchende (Wetboek sociale zekerheid – Basisuitkering voor werkzoekenden) (SGB II), inzonderheid §§ 7 en 16 e.v.

Korte uiteenzetting van de feiten en de procedure in het hoofdgeding

- 1 Verzoekers bezitten de Zweedse nationaliteit. Verzoekster sub 1, geboren in 1966 in Bosnië, keerde in juni 2010 met haar kinderen, verzoekster sub 2, geboren in mei 1994, en de in 1998 en 1999 geboren verzoekers sub 3 en 4, naar de Bondsrepubliek Duitsland terug. De kinderen zijn in Duitsland geboren. Na haar aankomst ontving de verzoekster sub 1 kinderbijslag voor de verzoekers sub 2, 3 en 4. Verzoeksters sub 1 en 2 zijn arbeidsgeschikt en hebben sinds juni 2010 kortlopende arbeidsovereenkomsten van minder dan één jaar gehad, maar zijn sinds mei 2011 niet meer aan het werk. Voor het overige hebben alle verzoekers uitkeringen tot levensonderhoud krachtens SGB-II ontvangen, die laatstelijk voor de periode van 1 december 2011 tot en met 31 mei 2012 zijn toegekend. Verzoeksters sub 1 en 2 ontvingen „Arbeitslosengeld II” (een werkloosheidsuitkering); verzoekers sub 3 en 4 een sociale uitkering voor uitkeringsgerechtigden die niet arbeidsgeschikt zijn. Bij de toekenning van de uitkeringen ging het verwerende Jobcenter [de met sociale bijstand en arbeidsinschakeling belaste gemeentelijke dienst] ervan uit dat de uitsluitingsregeling van § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II – waarin is bepaald dat buitenlanders die slechts een verblijfsrecht hebben om werk te zoeken, en hun gezinsleden geen uitkeringen op grond van SGB II ontvangen – niet van toepassing was, omdat deze regeling in het geval van verzoekers, die de Zweedse nationaliteit hebben, terzijde wordt gesteld door het in artikel 1 van het EVSMB neergelegde beginsel van gelijke behandeling.
- 2 Verwijzend naar het door de Bondsrepubliek in november 2011 gemaakte voorbehoud bij het EVSMB, volgens hetwelk de Bondsrepubliek zich niet langer ertoe verbindt de uitkeringen van het SGB II aan staatsburgers van de andere verdragsluitende staten op dezelfde voet en onder dezelfde voorwaarden toe te kennen als aan haar eigen staatsburgers, heeft het verwerende Jobcenter voor de

maand mei 2012 de uitkeringen voor verzoekster sub 1 en haar minderjarige kinderen volledig ingetrokken. Dit besluit werd door het Sozialgericht nietig verklaard op grond dat zich geen wezenlijke wijziging in de rechtsposities had voorgedaan. Nadat hun arbeidsbetrekkingen medio 2011 waren beëindigd, konden verzoeksters sub 1 en 2 zich in de maand mei 2012, waarop het litigieuze intrekkingbesluit betrekking heeft, weliswaar uitsluitend beroepen op een verblijfsrecht als werkzoekende, maar desondanks was het Sozialgericht van oordeel dat de uitsluitingsbepaling van § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II niet van toepassing was omdat op grond van artikel 4 van verordening nr. 883/2004 elke ongelijke behandeling van Unieburgers ten opzichte van eigen staatsburgers met betrekking tot de bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties verboden is.

- 3 In het geding voor de verwijzende rechter heeft het verwerende Jobcenter aangevoerd dat de uitsluitingsregeling van § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II niet in strijd is met het Unierecht, aangezien krachtens SGB II toegekende uitkeringen tot levensonderhoud volgens SGB II als „sociale bijstand” in de zin van artikel 24, lid 2, van richtlijn 2004/38 moeten worden beschouwd, zodat een uitsluiting van werkzoekenden van het recht op een uitkering mogelijk is. Uitkeringen tot levensonderhoud hebben niet ten doel de toegang tot de arbeidsmarkt te vergemakkelijken, maar de bestaanszekerheid te waarborgen. Met het oog op integratie in de arbeidsmarkt is in de §§ 16 e.v. SGB II voorzien in andere, specifieke uitkeringen voor werkzoekenden. § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II is derhalve niet in strijd met verordening nr. 883/2004.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzing

- 4 De verwijzende rechter stelt om te beginnen vast dat verzoekers gedurende het in geding zijnde tijdvak aan alle voorwaarden voor toekenning van uitkeringen tot levensonderhoud krachtens SGB II voldeden en aanvankelijk niet van het recht op een dergelijke uitkering waren uitgesloten op grond van § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II.
- 5 Het is echter de vraag of zij nog recht op een uitkering hadden nadat het EVSMB zich op grond van de inwerkingtreding van het door de Bondsrepubliek gemaakte voorbehoud zich niet meer verzet tegen de uitsluitingsregeling. Dit zou het geval zijn indien de uitsluitingsregeling in strijd is met het in artikel 4 van verordening nr. 883/2004 neergelegde beginsel van gelijke behandeling.
- 6 Verordening nr. 883/2004 is reeds van toepassing op grond van het feit dat verzoekster sub 1 voor de overige verzoekers kinderbijslag heeft ontvangen, dat wil zeggen een gezinsbijslag als bedoeld in artikel 3, lid 1, sub j, juncto artikel 1, sub z, van de verordening.
- 7 De krachtens SGB II toegekende uitkeringen tot levensonderhoud zijn bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties in de zin van artikel 70

van verordening nr. 883/2004. Aangezien de arbeidsgeschiktheid krachtens § 7, lid 1, eerste volzin, punt 2, SGB II een voorwaarde vormt voor het recht op een uitkering, bestaat er een verband met uitkeringen bij werkloosheid als bedoeld in artikel 3, lid 1, sub h), van de verordening. Anders dan de op premie- of bijdragebetaling berustende werkloosheidsuitkering waarin boek III van het Sozialgesetzbuch – Arbeitsförderung (arbeidsondersteuning) (SGB III) voorziet, worden uitkeringen tot levensonderhoud krachtens SGB II onafhankelijk van tijdvakken van werkzaamheid in loondienst, aansluiting of premie- of bijdragebetaling toegekend en hebben zij geen aan het in het verleden verkregen loon gerelateerde inkomensvervangende functie. Voor de toekenning van een uitkering tot levensonderhoud is enkel vereist dat de betrokkene behoeftig is. De uitkeringen worden onafhankelijk van premie- of bijdragebetalingen uit belastinginkomsten gefinancierd.

- 8 Of het in artikel 4 van verordening nr. 883/2004 neergelegde beginsel van gelijke behandeling ook van toepassing is op bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties, hangt ervan af hoe het begrip „wetgeving” in dat artikel wordt uitgelegd. Enerzijds wordt dit begrip aldus uitgelegd dat daaronder slechts de wetgeving in de zin van de wettelijke definitie van artikel 1, sub l), van de verordening valt en dat het beginsel van gelijke behandeling uitsluitend betrekking heeft op de specifiek vermelde takken van sociale zekerheid als bedoeld in artikel 3, lid 1, van de verordening. Voor deze uitlegging pleit dat de term „wetgeving” in artikel 1, sub j, van verordening nr. 1408/71 uitdrukkelijk betrekking had op de in artikel 4, lid 2 bis, van deze verordening nader omschreven bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties. De thans in artikel 3, lid 3, van verordening nr. 883/2004 opgenomen verwijzing naar artikel 70 houdt volgens deze opvatting in dat de socialezekerheidswetgeving met betrekking tot bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties uitsluitend wordt gecoördineerd op basis van de bepalingen van artikel 70 van verordening (EG) nr. 883/2004, zodat met name het in artikel 4 neergelegde beginsel van gelijke behandeling niet van toepassing is.
- 9 Anderzijds wordt verdedigd dat volgens verordening nr. 883/2004 – net als in het verleden volgens verordening nr. 1408/71 – alle bijzondere niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties, met uitzondering van de in artikel 70, lid 3, uitdrukkelijk vermelde uitsluitingen, zonder enige beperking binnen de materiële werkingssfeer van de verordening, en dus ook onder artikel 4, vallen. De verwijzende rechter is deze opvatting toegedaan. Voor deze opvatting pleit dat de wetgever bij de herformulering van de personele werkingssfeer van de verordening en de daaruit resulterende uitbreiding ervan tot alle Unieburgers ervoor heeft willen zorgen dat de coördinatie van bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties uit hoofde van verordening nr. 1408/71 daardoor niet tegelijkertijd zou worden teruggedraaid. Hiervoor pleit tevens dat artikel 70, lid 3, van verordening nr. 883/2004 slechts in de uitsluiting van de bepalingen van titel III voorziet. Bovendien heeft het Hof van Justitie, zij het in een ander verband, verklaard dat bij de uitlegging van een term als „wetgeving”,

die op diverse plaatsen in verordening nr. 1408/71 wordt gebruikt, niet alleen rekening moet worden gehouden met de bewoordingen van de bepaling, maar ook met de context en de doelstellingen ervan (arrest van 10 oktober 2013, van der Helder en Farrington, C-321/12, [nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie,] punt 36).

- 10 Indien de vraag of het in artikel 4 van verordening nr. 883/2004 neergelegde beginsel ook van toepassing is op bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties, bevestigend moet worden beantwoord, volgt daaruit dat de nationale regeling van § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II rechtstreeks discriminerend is, aangezien de uitsluiting van het recht van werkzoekende Unieburgers op een uitkering rechtstreeks is gebaseerd op hun nationaliteit. Gelet op deze achtergrond betreft de tweede prejudiciële vraag de draagwijdte van het in artikel 4 neergelegde beginsel van gelijke behandeling, maar tevens van het discriminatieverbod van artikel 18 VWEU met betrekking tot bijzondere niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties.
- 11 Allereerst is het de vraag hoe de zinsnede „Tenzij in deze verordening anders is bepaald” van artikel 4 van verordening nr. 883/2004 moet worden uitgelegd. Deze zinsnede wordt op basis van de bewoordingen enerzijds aldus uitgelegd dat uitzonderingen op het beginsel van gelijke behandeling uitsluitend uit de verordening zelf kunnen voortvloeien, zodat eventuele rechtvaardigingsgronden voor een ongelijke behandeling ook uitdrukkelijk in de verordening zelf moeten zijn vastgesteld.
- 12 Anderzijds wordt ook het standpunt gehuldigd dat voor bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties beperkingen van het in artikel 4 van verordening nr. 883/2004 neergelegde beginsel van gelijke behandeling mogelijk zijn bij de omzetting van de regeling van artikel 24, lid 2, van richtlijn 2004/38. Hierbij wordt deze regeling als ‚andere bepaling’ in de zin van artikel 4 van de verordening beschouwd. In plaats daarvan wordt ook wel de formulering van artikel 70, lid 4, van de verordening, volgens welke bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties door een lidstaat „overeenkomstig de wetgeving van deze staat” worden toegekend, als ‚andere bepaling’ beschouwd. In deze context dient volgens de Senat te worden verduidelijkt of met de formulering „overeenkomstig de wetgeving van deze staat” in artikel 70, lid 4, enkel is bepaald dat, ook wanneer de betrokken persoon op grond van het bepaalde in de artikelen 11 e.v. van de verordening eigenlijk is onderworpen aan de wetgeving van een andere lidstaat, uitsluitend de wetgeving van de lidstaat van zijn woonplaats van toepassing is.
- 13 Wanneer ervan wordt uitgegaan dat op grond van artikel 70, lid 4, van verordening nr. 883/2004 voor bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestaties een uitzondering op het beginsel van gelijke behandeling mogelijk is mits de beperking zelf in overeenstemming is met het Unierecht (zie arrest van 19 september 2013, Brey, C-140/12 [nog niet gepubliceerd in de

Jurisprudentie]), moet naar het oordeel van de verwijzende rechter vervolgens worden verduidelijkt of een nationale regeling als die van § 7, lid 1, tweede volzin, punt 3, SGB II als een rechtmatige omzetting van artikel 24, lid 2, van richtlijn 2004/38 kan worden beschouwd.

- 14 Overeenkomstig artikel 24, lid 2, van richtlijn 2004/38 is het betrokken gastland in afwijking van het in artikel 24, lid 1, vastgestelde beginsel van gelijke behandeling niet verplicht om een recht op sociale bijstand toe te kennen, gedurende de eerste drie maanden van verblijf of, in voorkomend geval de in artikel 14, lid 4, sub b, bedoelde langere periode, noch is het verplicht om vóór de verwerving van het duurzame verblijfsrecht steun voor levensonderhoud toe te kennen voor studies, inclusief beroepsopleiding, in de vorm van een studiebeurs of -lening, aan andere personen dan werknemers of zelfstandigen, of personen die deze status hebben behouden, en hun familieleden. Gelet daarop en rekening houdend met het arrest Brey gaat de verwijzende rechter ervan uit dat een kwalificatie als bijzondere, niet op premie- of bijdragebetaling berustende prestatie als bedoeld in artikel 70 van de verordening wegens de verschillende doelstellingen van verordening nr. 883/2004 en richtlijn 2004/38 niet eraan in de weg staat dat deze prestaties worden aangemerkt als sociale bijstand in de zin van artikel 24, lid 2, van de richtlijn. De krachtens SGB II toegekende uitkeringen tot levensonderhoud waarover het in casu gaat, vormen qua opzet ook „sociale bijstand” in de zin van de richtlijn. Dit begrip heeft overeenkomstig het arrest Brey (punt 61) betrekking op alle van overheidswege ingevoerde bijstandstelsels, ongeacht of het om het nationale, regionale of lokale niveau gaat, waarop een beroep wordt gedaan door een persoon die niet beschikt over inkomsten die volstaan om in zijn eigen onderhoud en dat van zijn gezin te voorzien en die daardoor tijdens zijn verblijf ten laste van de sociale bijstand van de gastlidstaat dreigt te komen waardoor het totale bedrag van de door deze staat toekenbare steun zou kunnen worden beïnvloed. Het Hof van Justitie heeft in dit arrest geen verdere vereisten geformuleerd.
- 15 In verband met de tweede prejudiciële vraag acht de verwijzende rechter het tegen deze achtergrond noodzakelijk te bepalen of een Unieburger zonder uitzondering kan worden uitgesloten van het recht op sociale bijstand wanneer hij slechts een verblijfsrecht geniet om werk te zoeken. Uit de ontstaansgeschiedenis van § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II blijkt dat de Duitse wetgever de bij artikel 24, lid 2, juncto artikel 14, lid 4, van richtlijn 2004/38 verleende uitsluitingsbevoegdheid ook binnen de werkingssfeer van SGB II voor uitkeringen tot levensonderhoud heeft willen gebruiken, teneinde te voorkomen dat werkzoekenden uit andere lidstaten op onredelijke wijze aanspraak maken op uitkeringen uit hoofde van SGB II. Hierbij gaat het om Unieburgers die hun gewone verblijfplaats in de Bondsrepubliek hebben en wier verblijf niet kan worden of niet wordt beëindigd, maar die als werkzoekenden niet (meer) over voldoende bestaansmiddelen als bedoeld in artikel 7, lid 1, sub b, van de richtlijn beschikken.

- 16 Mogelijkerwijs moet de zinsnede „of, in voorkomend geval [een] langere periode” in artikel 24, lid 2, van richtlijn 2004/38 echter ook aldus worden uitgelegd dat nationale regelingen ingeval werkzoekenden gedurende meer dan drie maanden van sociale bijstand worden uitgesloten, moeten voorzien in een beoordeling geval per geval. In dit verband moet naar het oordeel van de verwijzende rechter de vraag worden beantwoord of met het oog op een regeling tot uitsluiting van werkzoekenden die in de zin van het discriminatieverbod van artikel 18 VWEU evenredig geacht kan worden, ook in het geval van werkzoekende Unieburgers rekening moet worden gehouden met bijzondere omstandigheden, zoals in casu de totale duur van het verblijf (inclusief vroegere verblijfsperioden) en een vergaande mate van integratie.
- 17 Ongeacht een mogelijke schending van het beginsel van gelijke behandeling van artikel 4 van verordening nr. 883/2004 kunnen de specifieke rechten van vrij verkeer van verzoeksters sub 1 en 2 in hun hoedanigheid van werkzoekenden in mei 2012 zich verzetten tegen de uitsluiting van het recht op een uitkering overeenkomstig § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II. In zijn arrest van 4 juni 2009, Vatsouras e.a. (C-22/08 en C-23/08, Jurispr. blz. I-4585, punt 37), heeft het Hof van Justitie onder verwijzing naar zijn eerdere rechtspraak verklaard dat een financiële uitkering die de toegang tot arbeid op de arbeidsmarkt van een lidstaat beoogt te vergemakkelijken, gelet op de invoering van het burgerschap van de Unie en de uitlegging van het recht van de burgers van de Unie op gelijke behandeling, niet langer van de werkingssfeer van artikel 39, lid 2, EG (thans artikel 45, lid 2, VWEU), juncto artikel 12 EG (thans artikel 18 VWEU), kan worden uitgesloten. Dat een lidstaat een dergelijke uitkering pas toekent nadat is vastgesteld dat de werkzoekende een reële band heeft met de arbeidsmarkt van die staat, is echter legitiem (ibid., punt 38). Gelet hierop is het volgens de verwijzende rechter noodzakelijk te verduidelijken of de nationale regeling het Europese verdragsrecht schendt doordat tijdens de duur van het verblijfsrecht van de werkzoekende geen dergelijk onderzoek mogelijk is. Of er in dit verband sprake is van schending zal afhangen van het antwoord op de vraag of ingeval een verblijfsrecht enkel is toegekend met het oog op het zoeken naar werk, in het algemeen kan worden uitgesloten dat er een toereikende band met de arbeidsmarkt van de lidstaat bestaat.
- 18 Bij de derde prejudiciële vraag wordt ervan uitgegaan dat de krachtens SGB II toegekende uitkeringen tot levensonderhoud – ook als zij „sociale bijstand” vormen in de zin van artikel 24, lid 2, van richtlijn 2004/38 – op grond van het door de Duitse wetgever vastgestelde, uit belastinginkomsten gefinancierde stelsel van uitkeringen tot levensonderhoud tegelijk uitkeringen zijn die de toegang tot de arbeidsmarkt vergemakkelijken (zie de conclusie van advocaat-generaal Colomer bij het arrest Vatsouras e.a., punt 57; het Hof heeft anders beslist in het vóór het arrest Brey gewezen arrest Vatsouras e.a., punt 45; ook het Sozialgericht Leipzig kwam tot een andere uitspraak in zijn verwijzingsbeschikking van 3 juni 2013 [C-333/13]). De verwijzende rechter interpreteert de bestaande rechtspraak van het Hof aldus dat dergelijke uitkeringen niet specifiek of uitsluitend op de

integratie van de begunstigde in de arbeidsmarkt moeten zijn gericht. Waarschijnlijk volstaat het als de sociale uitkering de toegang tot de arbeidsmarkt vergemakkelijkt (zie arresten van 23 maart 2004, Collins, C-138/02, Jurispr. blz. I-2703, punt 68, en 25 oktober 2012, Prete, C-367/11, [nog niet gepubliceerd in de Jurisprudentie,] punt 25 en aldaar aangehaalde rechtspraak). Daarbij is de nationale wetgever bij de vormgeving van sociale uitkeringen naar Europees recht in beginsel niet aan een bepaald sociaal beleidsconcept gebonden (zie arrest van 14 december 1995, Nolte, C-317/93, Jurispr. blz. I-4625, punt 33; zie eveneens punt 4 van de considerans van verordening nr. 883/2004).

- 19 Bij de bepaling van de uitkeringsgerechtigdheid overeenkomstig SGB II wordt voornamelijk rekening gehouden met de arbeidsgeschiktheid van de behoeftige personen, dat het doorslaggevende onderscheidingscriterium vormt bij de beantwoording van de vraag of een persoon in aanmerking komt voor een basisuitkering voor werkzoekenden krachtens SGB II. Aangezien overeenkomstig § 8, lid 1, SGB II eenieder als arbeidsgeschikt wordt beschouwd die niet ten gevolge van ziekte of handicap voor al dan niet afzienbare tijd niet minstens drie uur per dag een beroep kan uitoefenen onder de gewone omstandigheden van de algemene arbeidsmarkt, valt de overgrote meerderheid van de op uitkeringen tot levensonderhoud aangewezen personen onder SGB II. Sinds 2005 ontvangen alleen nog personen die overeenkomstig SGB II op grond van arbeidsongeschiktheid of als gezinsleden uitkeringsgerechtigd zijn, een sociale bijstandsuitkering krachtens het Sozialgesetzbuch – Sozialhilfe (SGB XII).
- 20 Voor een kwalificatie van krachtens SGB II toegekende uitkeringen tot levensonderhoud als uitkeringen die de toegang tot de arbeidsmarkt beogen te vergemakkelijken, spreekt derhalve allereerst het feit dat arbeidsgeschiktheid een voorwaarde voor het recht op uitkering is (zie arrest Vatsouras, punten 43 e.v.). Als gevolg van de indeling in het uitkeringsstelsel van SGB II, dat onder de bevoegdheid valt van de Jobcenters, die ervaring op het gebied van arbeidsmarktintegratie hebben, wordt de toegang tot de arbeidsmarkt vergemakkelijkt. Voorts omvat SGB II een afzonderlijk hoofdstuk inzake uitkeringen voor de integratie op de arbeidsmarkt, d.w.z. uitkeringen waarin SGB II specifiek ten behoeve van de groep van arbeidsgeschikte uitkeringsgerechtigden voorziet (zie bijvoorbeeld de §§ 16b, 16d en 16e SGB II).
- 21 Gezien de indeling van de krachtens SGB II toegekende uitkeringen als sociale uitkeringen die de toegang tot de arbeidsmarkt vergemakkelijken, is de Senat van oordeel dat moet worden verduidelijkt of de uitsluitingsregeling van § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II in overeenstemming is met het Europese verdragsrecht. Het is de vraag of er sprake is van een gerechtvaardigd vermoeden wanneer de nationale regeling op de veronderstelling berust dat gedurende een vooraf niet nader bepaalde periode in de regel geen toereikende band met de nationale arbeidsmarkt kan bestaan. Voor Unieburgers die slechts een verblijfsrecht hebben om werk te zoeken, voorziet de uitsluitingsregeling van § 7, lid 1, tweede volzin, punt 2, SGB II niet in een beoordeling geval per geval van

een eventueel toch bestaande band met de nationale arbeidsmarkt of een andere werkelijke band met de gastlidstaat (arrest van 21 juli 2011, Stewart, C-503/09, Jurispr. blz. I-6497, punt 104). De feitelijke situatie in casu verduidelijkt dit. Verzoeksters waren vroeger reeds economisch actief in de Bondsrepubliek, hadden sinds tal van jaren een band met Duitsland en hebben onmiddellijk na de in geding zijnde periode een baan aangenomen. Derhalve kan ervan worden uitgegaan dat zij ondanks hun verblijfsstatus als werkzoekende Unieburgers tijdens de gehele in geding zijnde periode reeds een reële band met de arbeidsmarkt in Duitsland hadden.